

Bijlage VMBO-GL en TL
2022

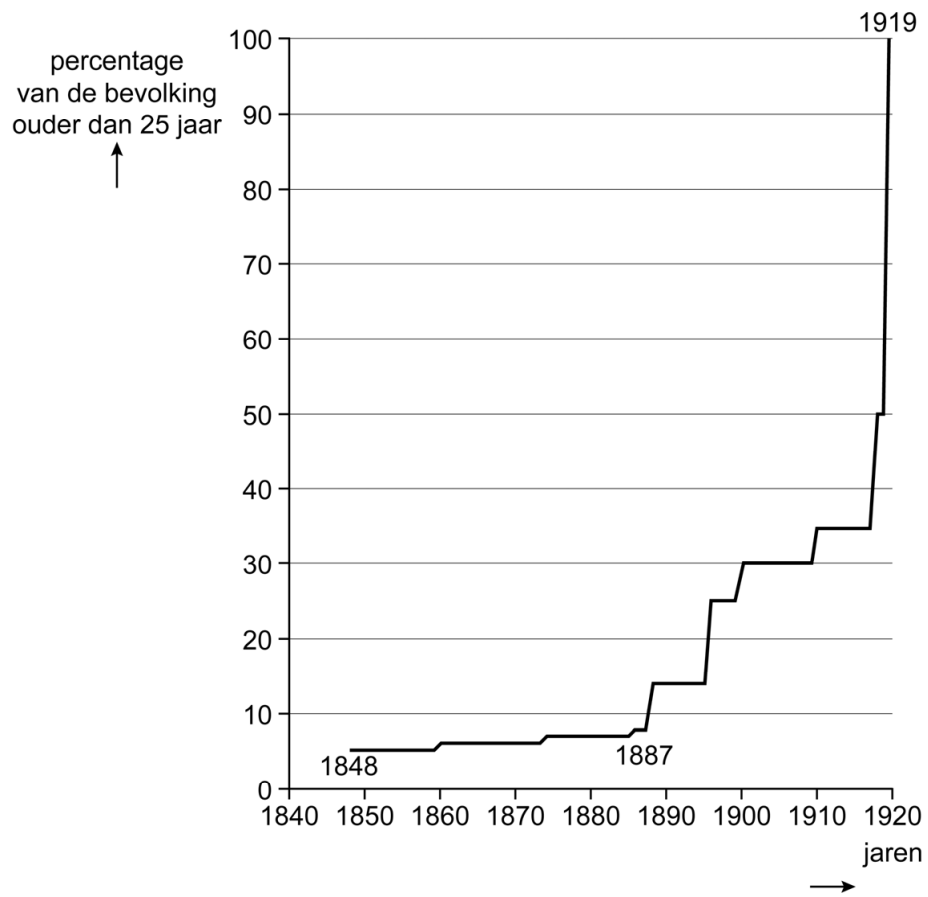
tijdvak 1

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bronnenboekje

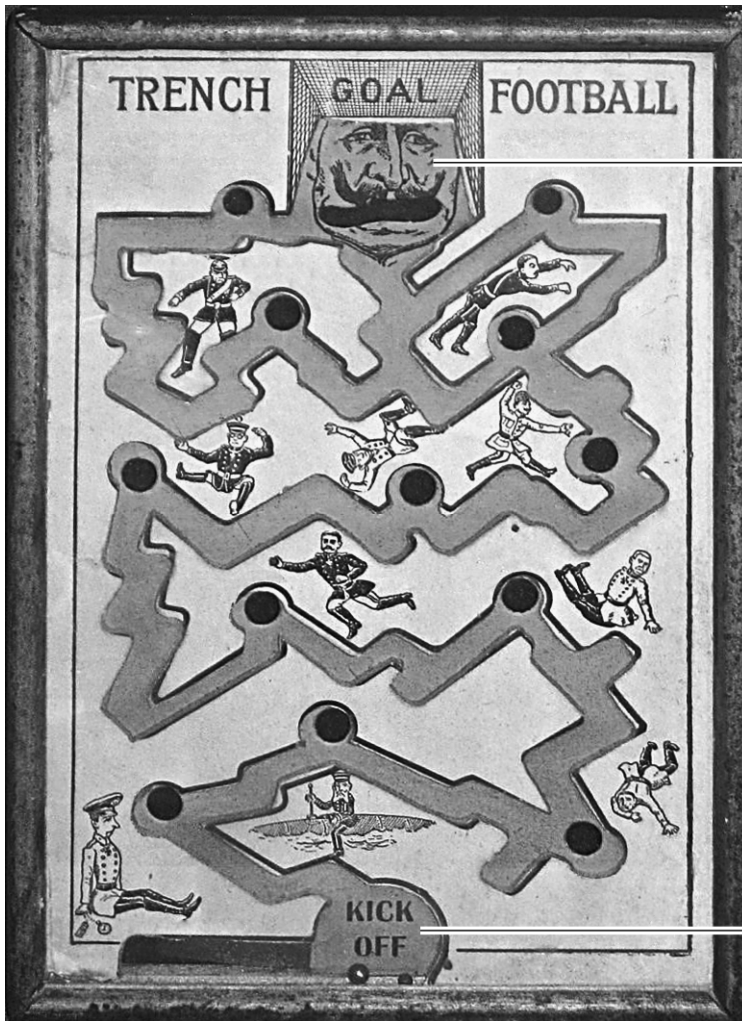
bron 1

De ontwikkeling van het kiesrecht van de Nederlandse bevolking:

bron 2

Engels voetbalspel met de titel *Loopgraafvoetbal* (1915):

het gezicht van
de Duitse keizer

start

Toelichting

Bovenaan staat, van links naar rechts: loopgraaf, doel, voetbal.
De poppetjes stellen Duitse soldaten en generaals voor.

bron 3

Een politieke tekening over een onderdeel van de Pacificatie van 1917:

Toelichting

Op de trouwjurk staat: openbaar onderwijs.

Op het papier in de achterzak van de man staat: bijzonder onderwijs.

bron 4

Drie herinneringen van mensen aan het westelijke front tijdens de Eerste Wereldoorlog:

herinnering 1

Van een Britse verpleegster:

Toen ik stond te wachten, kwamen er veel troepen langs marcheren. Deze soldaten zagen er groter en krachtiger uit dan onze soldaten. Ik dacht eerst dat het de officieren waren, omdat ze nette en schone uniformen aan hadden. Toen hoorde ik opgewonden achter mij roepen: "Kijk, kijk! Daar zijn de eerste Amerikaanse soldaten die in Europa zijn aangekomen!"

herinnering 2

Van een Britse soldaat:

Met prachtig weer voeren we uit en verlieten we de Britse kust. Op de kade stond veel publiek dat ons als eerste groep soldaten luidruchtig uitzwaaide. Het voelde als de droom van elke soldaat: de oorlog in Europa gaat nu beginnen!

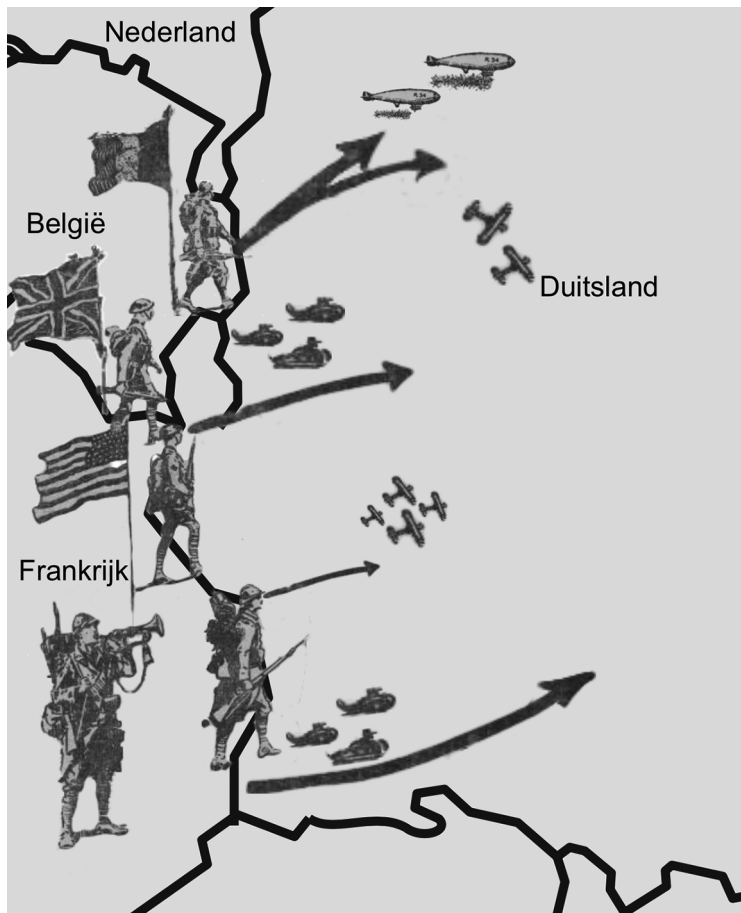
herinnering 3

Van een Britse soldaat:

De sergeant zat op zijn paard, rolde een wit document uit en begon voor te lezen. Hij las voor dat de wapenstilstand vanmorgen was ondertekend. We hadden al een paar dagen eerder geruchten gehoord dat de vijand het niet lang meer volhield.

bron 5

Een kaart uit een Franse krant met als titel *Als Duitsland niet ondertekent* (1919):

Toelichting

Op de kaart staan pijlen die de richting van een aanvalsplan aangeven. De soldaten aan de grens met Duitsland staan klaar om aan te vallen. Zij komen uit België, Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en Frankrijk.

bron 6

Een herdenkingsmedaille uit 1923 met als titel *Münchner Theater*:

Toelichting

Op de tekening staat bovenaan *Münchner theater* (= poppenkast van München).

Onderaan staat: 9-11-23 *Letzte Vorstellung* (= laatste voorstelling).

bron 7

Een herinnering van een inwoner uit de Sovjet-Unie in 1933:

Er werden ruim 6000 gevangenen op transport gezet. De omstandigheden van het transport waren verschrikkelijk. Er was weinig voedsel beschikbaar en wat er was, was oneetbaar. Er stierven per dag gemiddeld veertig gevangenen. Toen de gevangenen aankwamen op de plaats van bestemming bleek het een totaal onbewoonbare plek, zonder enige bebouwing. Er was geen gereedschap en geen voedsel. Op de dag van aankomst begon het te sneeuwen en nam de wind toe. Pas na vijf dagen werd er wat meel per boot gestuurd.

bron 8

Een vrouw vertelt over haar jeugd in Duitsland:

Ik leerde dat ons uniform 'erekleding' was. Veel meisjes vonden het heel moeilijk dat ze geen sieraden mochten dragen bij het uniform. Maar het uniform wás het sieraad. Je moest het bij alle nationale feestdagen dragen, maar ook bij verjaardagen bijvoorbeeld. Ik heb mijn uniform altijd met trots gedragen en ik ging graag naar de bijeenkomsten. Ik leerde dat de leider altijd gelijk heeft en daarna pas de ouders.

bron 9

Een spotprent uit een Amerikaanse krant naar aanleiding van de voorbereidingen op de Olympische Spelen in Berlijn 1936:

olympische idealen van sportiviteit en internationale vriendschap/samenwerking

intolerantie en discriminatie

hakenkruis

Olympische Spelen van 1936

Toelichting

De donkere figuur stelt een Grieks-Romeinse god voor met een staf die symbool staat voor vrede en eenheid.

De man met de olympische fakkel in zijn hand stelt Hitler voor.

bron 10

Uit een ingezonden brief van een Nederlandse vrouw (1938):

Ik was na de *Kristallnacht* zo ongerust over mijn vader en zus dat ik naar Duitsland ben gegaan om hen op te zoeken. Ze vertelden me wat er drie dagen daarvoor was gebeurd.

Donderdagochtend werden ze opgepakt en samen met de andere Joden uit het dorp opgesloten. De vrouwen werden verhoord en daarna naar huis gestuurd. De mannen werden met een veewagen naar het slachthuis gebracht. Daarna werd mijn vader weggestuurd, samen met de andere mannen die ouder waren dan 70 jaar. Toen mijn vader thuis kwam, werd ons huis doorzocht en al het geld meegenomen.

bron 11

Vier kaarten van Europa met militaire aanvallen tijdens de Tweede Wereldoorlog:

kaart 1

kaart 2

kaart 3

kaart 4

bron 12

Een poster (1943):

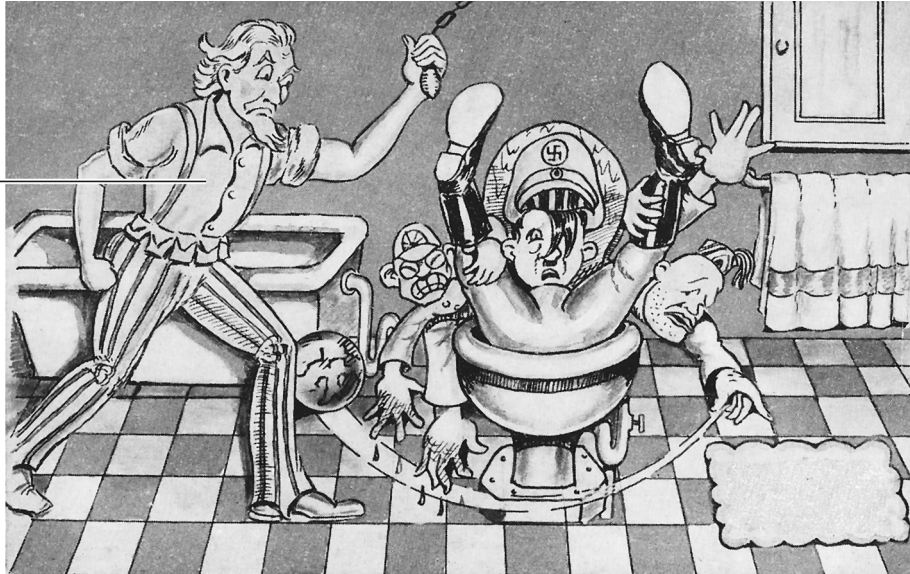
Toelichting

Onderaan staat: Doe mee met de *Kinderlandverschickung* (= jeugdvakantiekampen van de Hitlerjugend).

bron 13

Een briefkaart (1943):

Verenigde
Staten

bron 14

Een herinnering uit de Tweede Wereldoorlog:

Ons landingsvoertuig zat vast op een zandbank. Ik keek over de zijkant en zag dat we nog minstens 50 meter van de kust af waren. We moesten dus door het water. Ik had het koud, heel koud, ook al was het juni. Toen ik dichterbij kwam, zag ik het mijneveld en de ijzeren versperringen op het strand. De bommen van de luchtmacht waren zinloos geweest. Ze hadden alle doelen gemist op dit stuk van het strand. Toen ik bijna aan land was, werd ik door een Duitse kogel in mijn rechterbeen getroffen. Een sergeant heeft me daarna in veiligheid gebracht.

bron 15

Vier beschrijvingen van jeugdboeken over Nederlanders tijdens de Tweede Wereldoorlog:

boek 1

Bommen op ons huis

Fien is wakker geworden van de Duitse vliegtuigen. De oorlog is nu begonnen! Eerst vindt zij het vooral spannend. Vier dagen later denkt Fien daar heel anders over. Bommen vallen op haar stad en haar huis en ze raakt alles kwijt.

boek 2

Dromen van vrijheid

Als Marja wakker wordt, weet ze meteen dat er iets mis is. Samen met haar oudere broer Peter sluipt ze naar de woonkamer. Door de gordijnen ziet ze Japanse soldaten met een zwaar kanon door hun straat lopen.

boek 3

Eenzaam in de oorlog

Eddy weet: hij is nergens meer veilig. Gescheiden van zijn ouders woont hij bij vreemde mensen. Steeds weer naar een ander adres. Achttien in totaal. Omdat hij zo vaak hoest, vormt hij een gevaar voor anderen en voor zichzelf. Lukt het om uit handen van de Duitsers te blijven?

boek 4

Opgejaagd

Maira woont met haar hele gezin in een woonwagen. Het leven wordt steeds moeilijker. Op een ochtend bonst de politie hard op de deur en wordt het gezin afgevoerd naar Westerbork. Na drie dagen in het doorvoerkamp wordt het gezin op transport gezet. Vanachter een barak ziet Maira hoe haar gezin de trein instapt en dat de deuren van de wagons worden dichtgeschoven en vergrendeld.

bron 16

Voorkant van het Indonesische tijdschrift *Djawa Baroe* (= nieuw Indonesië) van 7 september 1944:

Toelichting

Soekarno houdt de Indonesische én de Japanse vlag in zijn handen. Achter hem zijn allemaal Japanse en Indonesische vlaggen te zien.

bron 17

Dagboekfragment van een Nederlandse jongen in een kamp in Indonesië (1945):

Vanavond is het kamp toegesproken door de nieuwe kampleiding. Er is gezegd dat we ons, ondanks onze vreugde over de bevrijding, maar rustig moesten houden. Het kamp zou zo snel mogelijk open gaan. Nadat de kampleiding uitgesproken was, hebben we een minuut stilte gehouden om iedereen die gestorven is te herdenken. Daarna begonnen een paar heren opeens het Wilhelmus te zingen. We zongen allemaal hardop mee en dachten dat het leven in de kolonie weer snel als vanouds zou zijn.

bron 18

Duitse herdenkingspostzegel (1959):

Toelichting

Links staat: postbedrijf van de Bondsrepubliek Duitsland (BRD).

In het midden staat: Berlijn.

Rechts staat: 1948-1949.

bron 19

Berlijn (1961):

bron 20

Een verslag van een Nederlander op een studiereis in het buitenland (1962):

Wat mij opvalt bij aankomst is de gelijkheid, het volstrekt ontbreken van klasse-onderscheid. Je ziet geen verschil tussen de mensen. Je kunt aan de kleding of het gedrag van de mensen niet zien of iemand belangrijk is of een goede baan heeft of niet. In het metrostation viel me op hoe keurig alles was onderhouden. Geen bekladding of beschadiging te zien! Alle openbare gebouwen, zoals musea en bibliotheken, en het openbaar vervoer, zoals bussen en treinen, zijn gratis! Daar staat wel tegenover dat de mensen saai en eentonig gekleed zijn.

bron 21

Drie herinneringen over de periode 1960-1970:

onderdeel 1

Wij gingen als leerlingen staken. We bezetten de aula van de school en eisten dat we betrokken werden bij alle beslissingen die met ons als leerlingen te maken hadden.

onderdeel 2

Wij wilden gratis crèches. Of in ieder geval betaalbare kinderopvang als gratis opvang niet mogelijk was. Zo zouden meer vrouwen in de gelegenheid zijn om te werken.

onderdeel 3

Ik kreeg werk bij een fabriek in Gouda. Sommige collega's kwamen uit hetzelfde land als ik. Al snel maakte ik nieuwe vrienden en besloot om toch in Gouda te blijven wonen. Mijn burens vonden het erg interessant, iemand uit een ver land die een andere taal sprak.

bron 22

Een politieke tekening (1983):

Toelichting

De man links zegt: "Nog een stukje verder, laten we dat gat kleiner maken!"

Op de raket rechts staat: СССР; dit is de Russische afkorting voor de Sovjet-Unie.

bron 23

Uit een afscheidstoespraak van een politiek leider (1991):

We leven in een nieuwe wereld. Er is een eind gekomen aan de wapenwedloop die onze economie platlegde. We bemoeien ons niet meer met de zaken van andere landen en het totalitaire systeem is afgeschaft.

bron 24

Vier artikelen die te maken hebben met de oprichting van vier internationale organisaties:

artikel 1

De permanente leden van de Veiligheidsraad moeten allemaal instemmen met een voorstel om bij een conflict in te grijpen.

artikel 2

De samenwerking op economisch gebied zal worden uitgebreid naar een gezamenlijke munteenheid.

artikel 3

Een gewapende aanval op één van de leden, wordt beschouwd als een aanval op alle leden.

artikel 4

Om de vrede te bewaren, is het belangrijk om op economisch gebied samen te werken, vooral op het gebied van grondstoffen voor het maken van wapens.